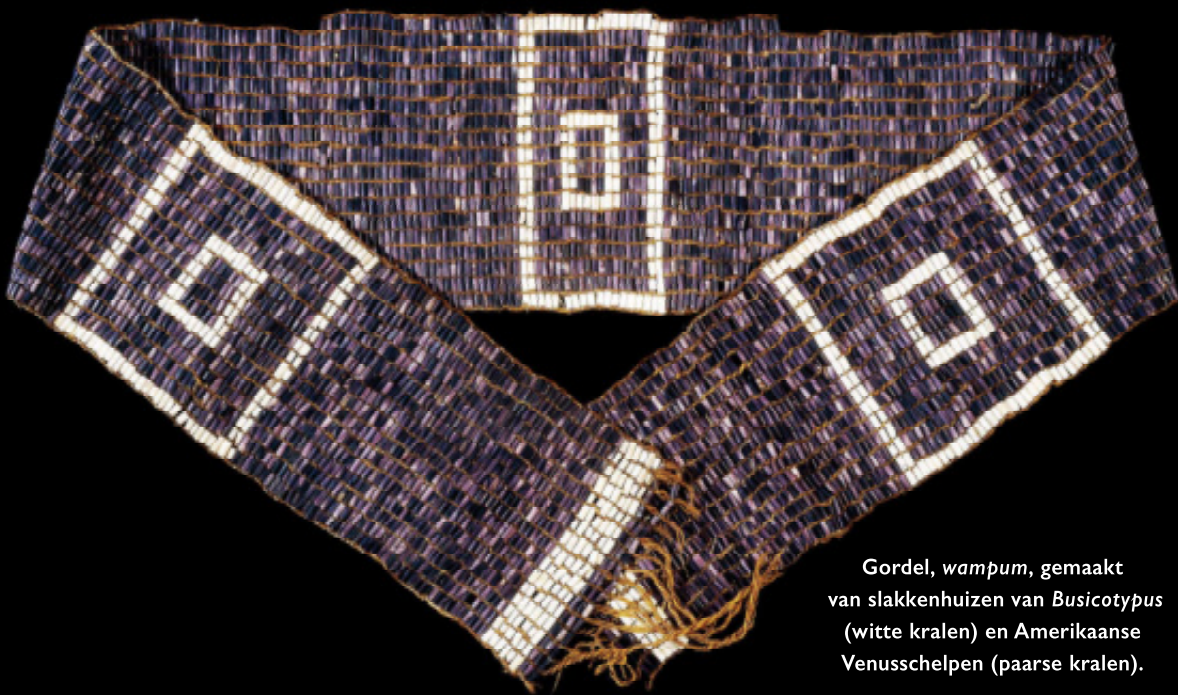

Wampum

een gordel als ceremonieel geschenk
van de Irokezen (Noord-Amerika)

Een van de bijzondere objecten van de indianen van de Atlantische kust in het noorden van Amerika is de *wampum*. Dit is een gordel die de indianen gebruikten als ceremonieel geschenk bij huwelijken en belangrijke en historische gebeurtenissen, zoals het sluiten van verdragen. Een voorbeeld is het 'Two row wampum treaty' een verdrag dat de Irokezen in 1613 met de Nederlanders sloten.

Gordel, *wampum*, gemaakt van slakkenhuizen van *Busicotypus* (witte kralen) en Amerikaanse Venusschelpen (paarse kralen).

De naam wampum gebruikt men voor de gordel én voor de paarse en witte kralen waaruit hij vervaardigd is. Oorspronkelijk had de naam wampum slechts betrekking op de witte kralen. Wampum komt van *wampumpeag*, hetgeen ‘streng van witte kralen van schelp’ betekent. De witte kralen werden gemaakt van de centrale spil, de columella, van het slakkenhuis van *Busycotypus canaliculatus* of een verwante soort. Later duidde men er ook de paarse kralen mee aan die gemaakt werden van wat wij in Nederland kennen als de Amerikaanse venusschelp, *Mercenaria mercenaria*, plaatselijk *aquabog* geheten. Nog later is wampum zelfs de naam van alle van schelpdieren gemaakte ruilmiddelen geworden.

Heidens karwei

Het maken van de paarse kralen kostte heel veel tijd. Stukjes schelp werden globaal in vorm gebracht en vervolgens met een houten pompboor met een klein kwarts-steentje als punt doorboord. Daarna werden ze geregen op pees, bastvezels of dunne stroken hertenleer en als snoer van geregen kralen rond en glad geslepen op een steen met water en zand. Later toen Europeanen ijzer meebrachten, werden de schelpstukjes met een priem doorboord. De paarse kralen zijn zeer kostbaar, hetgeen verband houdt met het feit dat slechts een klein deel van de schelp paars is.

Het vervaardigen van de witte kralen was iets makkelijker. De spil van het *Busycotypus*-slakkenhuis is hol en levert dus ‘natuurlijke’ kralen op. De witte kralen zijn ook veel minder waard dan de paarse.

Handelsgeest

De Nederlanders die in de 17e eeuw kolonies stichtten in Noord-Amerika zagen het belang van deze kralen bij de ruil van producten tussen de indianenvolken. Zij duidden de kralen aan als *seewant* en zagen het als geld. Niet alleen het vele werk nodig voor het maken van de kralen maakte ze kostbaar, maar ook het feit dat deze schelpdieren alleen in de baai ten noorden van Long Island (bij New York) leven.

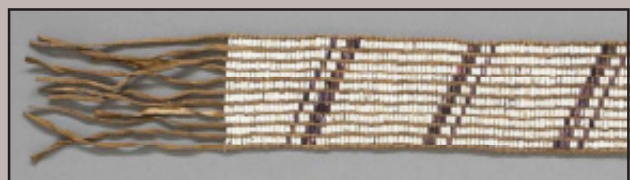
Flickr Mororophoto

Slakkenhuizen van *Busycotypus canaliculatus*, uit de spil waarvan witte wampum-kralen worden gemaakt. Bron Wikipedia

Inzet: Amerikaanse Venusschelp, grondstof voor de paarse kralen.

Het maken van de witte wampum-kralen: 1. Het hele slakkenhuis. 2. De ruw uitgehakt centrale cylinder van de schelp. 3. De fijn geslepen centrale schacht. 4. Door de schacht in delen te snijden ontstaan de kralen. 5. De kralen worden tot wampum geweven.

Wampum met leren strips.

Bron Weltmuseum Wien op Kulturpool

Detail van de op pagina 31 afgebeelde wampum met bastvezels.

© The Trustees of the British Museum

ChildofMidnight op Wikipedia

First Americans **eerbetoon** aan inheemse kracht en creativiteit

Dit jaar is het 400 jaar geleden dat, na het nemen van nogal wat hindernissen, het schip de *Mayflower* Amerika bereikte met aan boord 102 Pilgrims. De Pilgrims, van oorsprong Engelse geloofs-separatisten worden gezien als grondleggers van de Verenigde Staten en hebben vandaag de dag circa 25 miljoen Amerikaanse afstammelingen. Zij stichtten in 1620 Plymouth Colony.

De helft van de 102 Pilgrims was afkomstig van een groep geloofs-vervolgden die in 1609 naar Leiden uitgeweken was en daar tegenover de Pieterskerk woonde en werkte in diverse beroepen. Leiden was in die tijd een centrum van bedrijvigheid.

Nu, vierhonderd jaar nadat de Pilgrims naar Amerika gingen, besteden Leiden, Amerika, de Native Nations en Engeland aandacht aan deze historische gebeurtenis. Tal van instellingen ontplooiën activiteiten die daarmee verband houden. In het Volkenkundig Museum in Leiden is een tentoonstelling te zien met een keur aan moderne werken. Blikvanger is de metershoge, tegen de buitenmuur van het museum opgestelde schildering van de Cherokee Yatika Starr Fields. Naast deze moderne werken zijn uit de collectie van het museum o.a. kleding, tekeningen, wapens en sieraden van Noord-Amerikaanse indianen te zien.

Deze 'four-nation commemoration' is voor Leiden een unieke herdenking, omdat het de relatief onbekende lokale Leidse geschiedenis verbindt met een wereldberoemd verhaal. Door middel van culturele, academische en educatieve programma's wordt gepoogd aan die geschiedenis bekendheid te geven.

De tentoonstelling *First Americans – eerbetoon aan inheemse kracht en creativiteit* in Museum Volkenkunde Leiden is nog het hele jaar te zien. tkcredactie@gmail.com

De *Mayflower*. Bron Wikipedia

Opperhoofd van de Wampanoag rookt vredespijp met pilgrimfather John Carver. Bron wikipedia the Sutro Library

Kaart N-Amerika met plaats van aankomst en vestiging. Bron wikimedia bewerkt door A.Smit